

# Groepsvorming

Daarnaast is er nog een reden om aan het begin van het schooljaar in te zetten op de groepsvorming. Je kunt de volgorde van de fases van groepsvorming beïnvloeden zodat de normen niet door de groepsleiders worden bepaald maar door de klas en de leerkracht samen!

De processen die van invloed zijn op de groepsvorming, spelen in praktisch elke groep, ongeacht de begeleiding. De kans dat een groep negatieve normen ontwikkelt als er in de eerste weken van de groepsvorming gerichte aandacht voor een positieve groepsvorming wordt gegeven is vrij klein.

Fases in groepsvorming:

1. **Forming** (eerste week/weken van het schooljaar: deze fase kent twee aandachtspunten: kennismaking en oriëntatie)
2. **Norming** (Regels dienen om richting te geven aan het dagelijks handelen. In deze fase worden de regels bepaald. Hoe gaan we hier met elkaar om. Deze regels dienen ook aan de leerlingen te worden onderwezen en te worden geoefend in de zogenaamde lessen goed gedrag)
3. **Storming** (in iedere groep komt er een moment waarop sommigen zich als leider gaan profileren. *Sociale strijd!* Een constant gevecht op verbaal, fysiek en digitaal vlak om op een zo hoog mogelijke plek in de hiërarchie te komen. Als de informele leider een prettige, sociale persoonlijkheid is, heeft de leerkracht weinig te vrezen. Als de leider daarentegen dwars, agressief of bijvoorbeeld dominant is, kunnen er problemen in de gezagsverhouding ontstaan. In deze fase zullen zich meer dan in andere fasen conflicten voordoen. De leider(s) willen gehoord worden en het liefst hun eigen zin doen. Dat gaat natuurlijk botsen. Het is in deze fase van de groepsvorming dan ook erg belangrijk dat leerlingen leren hoe ze omgaan met tegenstrijdige belangen.
4. **Performing** ( rond de herfstvakantie zal de klas een positieve groep moeten zijn. In zo'n groep staan de rollen vast, zijn de onderlinge verhoudingen in balans en heerst een basisrust.)
5. **Adjourning** ( tegen het einde van het schooljaar groeit het besef dat er nog maar weinig tijd is die deze groep samen doorbrengt. De groep valt langzaam weer wat uit elkaar)

Het proces van groepsvorming wordt op gang gebracht door 3 basisbehoeften bij mensen:

- erbij willen horen
- invloed willen uitoefenen
- behoefte aan persoonlijk contact.

| Fasen van de groepsvorming | Algemene onderwijsbehoeften van de groep                                                                                                                                                                                                                                                                              |
|----------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Forming                    | <ul style="list-style-type: none"> <li>• een leraar die leerlingen met elkaar in gesprek brengt</li> <li>• ondersteuning bij het ontdekken van de leer- en leefomgeving</li> <li>• een leraar die ieder kind het gevoel geeft erbij te horen</li> </ul>                                                               |
| Norming                    | <ul style="list-style-type: none"> <li>• een leraar die duidelijk is</li> <li>• een leraar die de regels en gedragsverwachtingen expliciteert</li> <li>• een leer- en leefomgeving die veilig is</li> </ul>                                                                                                           |
| Storming                   | <ul style="list-style-type: none"> <li>• hulp bij het bepalen van ieders positie in de groep</li> <li>• een leraar die aandacht besteedt aan het omgaan met conflicten</li> <li>• activiteiten die pestgedrag voorkomen</li> <li>• groepsgenoten die respect tonen voor elkaar, elkaars mening en karakter</li> </ul> |
| Performing                 | <ul style="list-style-type: none"> <li>• een leer- en leefklimaat waarin plezier, rust en orde het uitgangspunt zijn</li> <li>• activiteiten die uitnodigen tot samenwerking</li> <li>• een leraar die ieders talent tot bloei laat komen</li> </ul>                                                                  |
| Adjourning                 | <ul style="list-style-type: none"> <li>• een leraar die leerlingen voorbereidt op het naderend afscheid</li> <li>• een pedagogisch klimaat waarin de sfeer tot aan het eind plezierig is</li> </ul>                                                                                                                   |

## 4.2 Groepsactiviteiten

Zoals gezegd wordt een klas niet vanzelf een positieve groep. Daar moet je als leraar moeite voor doen. In je preventieaanpak zul je een reeks activiteiten moeten aanbieden die past bij de fase van groepsvorming waarin je groep zich bevindt.

Hieronder wordt per fase een (niet uitputtende) opsomming geven van allerhande activiteiten voor de groep. De ideeën zijn afkomstig uit de praktijk van onderwijsondersteuning<sup>1</sup> en uit de beschikbare schriftelijke bronnen.<sup>2</sup>

## Forming

- Kringgesprekken: jezelf voorstellen (naam, adres, hobby's, levelingseten)
  - Naamspringen (in kring staan, naar binnen springen en je naam stevig zeggen)
  - Inrichting van de klas bespreken; wat staat waar en waarom?
  - Verjaardagskalender maken
  - Paspoort van jezelf maken
  - Raadsels opgeven over jezelf
  - Babyfoto's raden
  - Portrettekenen: zelfportret/elkaar
  - Silhouettekenen (raden wie wie is)
  - Website van de klas inrichten
  - Klassenblog bijhouden<sup>3</sup>
  - Elkaar brieven laten schrijven
  - Voorwerpen meenemen, laten raden van wie het is of erover laten vertellen
  - Samen een naam verzinnen voor de groep
  - Ik ga op reis en neem mee (namen noemen)
  - Niet jezelf voorstellen maar een groepsgeenoot
  - Filmpje van de klas maken en uploaden naar YouTube
- 
- Grouptwitter-account aanmaken zodat groepsleden in afgesloten omgeving kunnen twitteren<sup>4</sup>
  - Brandoefening
  - Videopresentatie maken<sup>5</sup>
  - Een eigen web-fotoalbum maken<sup>6</sup>

## Norming

- De groep laten nadenken over gedragsverwachtingen die passen bij de waarden/gouden regels van de school
- Gedragsverwachtingen aanleren op verschillende locaties in de school
- Antipestproject opstarten (denk aan aandacht voor cyberpesten!)
- Regels voor kringgesprek oefenen aan de hand van een thema; de kinderen zijn gespreks-leider
- Klassikaal een sociaal probleem voorleggen; in groepen naar oplossing zoeken
- Stelling verdedigen waarmee je het niet eens bent
- Maak een visuele weergave van de regels met een woordwolk<sup>7</sup>
- Morele dilemma's bespreken (zoals: een arme man heeft een zieke vrouw en hij breekt in bij een apotheek zodat hij medicijnen in handen krijgt. Mag dat?)
- Praten over straf en beloning
- Lessen over normen en waarden aanbieden

## Storming

- Coöperatief (of samenwerkend) leren<sup>8</sup> introduceren. Rollen verdelen: voorzitter, notulist, tijdbewaker
- Antipestproject voortzetten
- Gymles: opdrachten met wisselend leiderschap
- Complimenten geven en ontvangen
- Praten over hoe emoties gedrag beïnvloeden
- Uitbreiden van emotiewoordenschat
- Evalueren van een groepsactiviteit (hoe ging het, wat ging er goed of minder goed, wat doen we anders?)
- Praten over het begrip *respect*
- Kinderen leren reflecteren op eigen handelen
- Samen een zo hoog mogelijke toren bouwen van papierstroken/kranten
- Gezelschapsspelletjes spelen, leren omgaan met winst en verlies
- Een enquête samenstellen en rondsturen over onderwerpen als pesten en veiligheid op het plein<sup>9</sup>
- Kinderen een conflict zelf laten oplossen en vragen hoe het is verlopen
- Leren hoe je effectief problemen oplost (onderhandelen als proactieve strategie)

## Performing

- Werken aan projecten
- Een mooie presentatie van je project via Prezi<sup>10</sup>
- Sport- en speldag met veel groepsactiviteiten organiseren
- Uitwisselingsproject met andere scholen
- Spelletjes om samenwerking te promoten
- Digitale verhalen samenstellen met behulp van sociale media<sup>11</sup>
- Videofilm maken met een digitale camera (speelfilm)
- Acties voor het goede doel organiseren
- Optreden/show in klassen- of schoolverband
- Excursies maken
- Digitale krant maken<sup>12</sup>
- Kennismaken met andere culturen, of presentatie van eigen of andermans cultuur
- Tutorsysteem invoeren: zwakke leerling met sterke leerling laten oefenen
- Een digitaal prentenboek voor leerlingen in de onderbouw maken<sup>13</sup>
- Creatieve gedachten, ideeën en kennis delen via een digitale omgeving<sup>14</sup>
- Fotocollage van je positieve groep maken<sup>15</sup>
- Indien nodig: antipestproject

## Adjourning

- Kennismakingsbezoek nieuwe juf/meester/school
  - Fotoalbum/jaarboek maken
  - Schoolreisje, sportdag en schoolkamp
  - Groep 8; musical en afscheidsavond (meteen afspraak om op bepaalde dag reünie te hebben na half jaar)
  - Foto's verzamelen en in een lijst op de gang hangen
  - Bijzonderheden laten opschrijven van de schooltijd en elkaar en dit voor iedereen bundelen (eventueel op video)
  - Toekomstopstel/-tekening (Hoe wordt het volgend jaar?)
  - Diploma maken
  - Afscheidslied schrijven
  - Tegel op het schoolplein (*walk of fame*)
  - Gevoelens benoemen omtrent afscheid/overgang en deze uitbeelden
  - Schrijfopdracht: je bent 25 jaar of bejaard en je kijkt terug op je basisschooltijd
  - Afscheidsboek
  - Fotomuur van de groep die afscheid neemt. Samen met een kreet die de groep typeert
  - De klas wordt in groepen verdeeld. Iedere groep bereidt een les voor op basis van leerstof die eerder dat jaar aan bod is geweest
  - De leerlingen maken een talkshow en nodigen daar echte gasten voor uit (bijvoorbeeld de wijkagent)
  - De leerlingen schrijven een brief of mail naar zichzelf (Hoe hebben ze het schooljaar beleefd? Wat is het doel voor komend jaar?)
- 
- De leerlingen schrijven een brief met tips en trucs voor de groep leerlingen die na de zomervakantie de klas betreedt ('Hoe overleef ik groep 8?')
  - De leerlingen evalueren het jaar, de leerstof (en de leraar?)
  - Kies een maatschappelijk doel en ga daaraan werken (doe iets goeds voor je wijk, stad, land, wereld)